

O'ZBEKISTONDAGI EKOLOGIK MUAMMOLARNI KELIB CHIQISH OMILLARINI BARTARAF ETISH BORASIDA AMALGA OSHIRILAYOTGAN ISHLAR TAHLILI

Kuziboyeva Muyassar Anapiyayevna

Namangan Davlat Universiteti Tarix yo`nalishi

2-kurs magistranti

E-mail: g.Kuziboyeva@muyassar.uz

Anotatsiya. Ushbu maqolada mintaqamizdagi, xususan, O'zbekiston Respublikasidagi ekologik muammolar, ularning kelib chiqish omillari va salbiy oqibatlarini bartaraf etish borasida amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar bayon etilgan.

Kalit so'zlar: Ekoharakat, yangi tahrirdagi "O'rmon to'g'risida", Hayvonot dunyosini va o'simlik dunyosini muhofaza qilish va ulardan foydalanish to'g'risidagi qonun hujjatlari, "Yoshlar qanoti", "Agrokimyohimoya", O'zbekiston Respublikasining "Suv va suvdan foydalanish to'g'risida"gi Qonuni, "Ekologik ta'lim konsepsiyasi",

Yurtimizda boshqa sohalar qatori ekologik barqarorlikni ta'minlash, aholining qulay tabiiy muhitga ega bo'lishi uchun zarur shart-sharoitlar yaratish, tabiiy resurslardan oqilona va samarali foydalanish, yuzaga kelayotgan ekologik muammolarning oldini olishva ularning salbiy oqibatlarini bartaraf etish masalalariga ham jiddiy e'tibor qaratib kelinmoqda.

Prezidentimizning 2017 yil 12 iyuldagi Oliy Majlis palatalari, siyosiy partiyalar va O'zbekiston ekologik harakati vakillari bilan uchrashuvdagi ma'ruzasida hokimiyat vakillik organlari hamda siyosiy partiyalar va Ekologik harakatning o'tgan davrdagi faoliyati tanqidiy ruhda tahlil etilib, islohotlarni chuqurlashtirish yuzasidan oldimizda turgan muhim vazifalar belgilab berildi. Xususan, Ekologik harakat hamda uning Qonunchilik palatasidagi deputatlik guruhining istiqboldagi vazifalari aniq ko'rsatib o'tildi.

Avvalo, sohaga oid yangi qonun loyihalari yaratish, mavjudlarini takomillashtirish, nazorat-tahlil faoliyatini bugungi talab darajasida kuchaytirish, uzluksiz ekologik ta'lim konsepsiyasini ishlab chiqish, ekologik nazoratning jamoatchi inspektorlari tizimini rivojlantirish, aholi ekologik madaniyatini yuksaltirishga qaratilgan tizimli ishlarni amalga oshirish, atrof-muhitga zararli ta'sir

ko'rsatuvchi obyektlarni va suv tozalash inshootlarini inventarizatsiyadan o'tkazish bo'yicha chora-tadbirlar dasturi qabul qilinib, hayotga izchil tatbiq etilmoqda.

O'tgan davrda Ekoharakat deputatlari guruhi tomonidan qonunchilik tashabbusi asosida yangi qonunlarni takomillashtirishga qaratilgan qonun loyihalari ishlab chiqildi. Masalan, yangi tahrirdagi "O'rmon to'g'risida", Hayvonot dunyosini va o'simlik dunyosini muhofaza qilish va ulardan foydalanish to'g'risidagi qonun hujjatlari takomillashtirilishi munosabati bilan O'zbekiston Respublikasining ayrim qonunlariga o'zgartish va qo'shimchalar kiritish haqidagi qonunlar qabul qilindi.

Shuningdek, "Qayta tiklanuvchi energiya manbalari to'g'risida", "Chiqindilar to'g'risida", "Atmosfera havosini muhofaza qilish to'g'risida", "Ekologik ekspertiza to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuniga o'zgartish va qo'shimchalar kiritish haqida", "Suv va suvdan foydalanish to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuniga o'zgartish va qo'shimchalar kiritish haqida"gi qonun loyihalari tayyorlandi.

Qonun loyihalarini ishlab chiqish, ular hayotiylikni ta'minlash maqsadida qonun ijodkorligi jarayoniga keng jamoatchilik, olimlar va ekspertlar jalb qilinayotgani muhim ahamiyat kasb etmoqda. Misol uchun, ushbu qonun loyihalarini ishlab chiqish jarayonida o'tkazilgan 40 dan ortiq ishchi guruhlar tadbirlarida 230 dan ziyod taklif va mulohazalar o'rta tashlandi. Xususan, birgina yangi tahrirdagi "O'rmon to'g'risida"gi qonun loyihasi yangi tahriri bo'yicha 2022-yil iyul-avgust oylarida jamoatchilik vakillarini jalb etgan holda o'tkazilgan muhokamalarda 110 dan ortiq takliflar, fikr va mulohazalar olingan.

Parlament hamda deputatlar faoliyati bilan yoshlarni keng tanishtirish, ularning Ekoharakat deputatlari guruhi bilan doimiy muloqotini o'rnatish maqsadida Ekoharakatning "Yoshlar qanoti" va O'zbekiston yoshlari faollari bilan ochiq muloqotlar o'tkazish, ularni guruh yig'ilishlariga jalb etish ishlari tizimli ravishda amalga oshirib kelinayotir.

Parlament va deputatlik nazoratini samarali yo'lga qo'yish ham doimiy e'tiborimizda. Shu paytgacha 11 davlat hamda xo'jalik boshqaruvi organlari funksional vazifalaridan kelib chiqqan holda, ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish masalalari bilan bog'liq faoliyati ustidan ana shunday nazorat yo'lga qo'yildi.

Shuningdek, Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish davlat qo'mitasi bilan birgalikda ekologik xavfsizlikni ta'minlash, soha qonunchiligini takomillashtirish, atrof-muhitni muhofaza qilish va tabiiy resurslardan oqilona foydalanish hamda aholining bu boradagi madaniyatini yuksaltirish bo'yicha harakatlar dasturi tasdiqlandi. Shu asosda ekologiya hamda atrof-muhitni muhofaza qilish borasidagi hujjatlarni takomillashtirish, aholi ekologik madaniyatini

yuksaltirish hamda atrof-muhitni muhofaza qilishda ular faolligini kuchaytirish, sohaga axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etish, jamoatchilik ekologik nazorati tizimini rivojlantirish, jamoatchi inspektorlarni o'qitish va ular malakasini oshirish, chiqindilar bilan bog'liq muammolarni hal etish bo'yicha bir qator samarali ishlar olib borildi. Masalan, Fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari faoliyatini muvofiqlashtirish bo'yicha hududiy kengashlar hamkorligida yurtimizdagi 8982 ta mahalla fuqarolar yig'inida zarur chora-tadbirlar bajarilib, har bir mahalla bo'yicha ekologik nazoratning jamoatchi inspektorligiga nomzodlar zaxirasi shakllantirildi. Hozirgi paytda ularning sohaga oid bilim va malakasini oshirish choralari ko'rilayotir.

Sohaga tegishli qonunlar, davlat dasturlari, Prezident Farmon hamda qarorlari ijrosini o'rganish bo'yicha 10 dan ziyod nazorat-tahlil tadbirlari o'tkazilmoqda. Shular asnosida, respublikamizning barcha hududini qamrab olgan holda, sayyor yig'ilishlar tashkil etilayotir. Misol uchun, Jizzax viloyatida "O'rmon to'g'risida"gi Qonun ijrosi, Buxoroda Dezinfeksiya stansiyasi bosh vrachi hamda "Agrokimyohimoya" hududiy aksiyadorlik jamiyati direktorining termitlarga qarshi kurash va profilaktika chora-tadbirlarining ijrosi to'g'risidagi axboroti, Qoraqalpog'iston Respublikasida Prezidentimizning 2017 yil 18 yanvardagi qarori bilan tasdiqlangan "2017 — 2021 yillarda Orolbo'yi mintaqasini rivojlantirish Davlat dasturi"ning bajarilishi holatini nazorat-tahlil tartibida o'rganish yakuni yuzasidan tashkil etilgan sayyor yig'ilish ana shular jumlasidan.

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasining "Suv va suvdan foydalanish to'g'risida"gi Qonuni aholining iste'mol, maishiy va boshqa ehtiyojlari uchun suv obyektlaridan foydalanish qismining ijro etilishi yuzasidan Sog'liqni saqlash hamda Uy-joy kommunal xizmat ko'rsatish vazirliklari, Ekologiya va atrof muhitni muhofaza qilish, Geologiya va mineral resurslar davlat qo'mitalari axboroti yuzasidan parlament eshituvlari bo'lib o'tdi. Ayni chog'da "Xavfli chiqindilarni transchegaraviy tashish va ularni yo'q qilish ustidan nazorat qilish to'g'risida"gi Bazel konvensiyasi bajarilishi holati o'rganilib, Ekologiya va atrof muhitni muhofaza qilish masalalari qo'mitasi eshituvi tashkil etildi.

Orol fojiasi oqibatlarini yumshatish, hudud aholisi salomatligini muhofaza qilish, ularning turmush darajasini yanada yaxshilash, hududning ijtimoiy-iqtisodiy, ekologik barqarorligini ta'minlashga yo'naltirilgan chora-tadbirlarni amalga oshirishda ham harakat va uning deputatlar guruhi faollik ko'rsatmoqda. Birgina misol: joriy yil 7-8 iyun kunlari "Orol fojiasi oqibatlarini yumshatish bo'yicha hamkorlikdagi harakatlar: yangicha yondashuvlar, innovatsion yechimlar va investitsiyalar" mavzuida xalqarokonferensiya o'tkazildi va Toshkent rezolyutsiyasi

qabul qilindi, Orolbo‘yi mintaqasining ekologik hamda ijtimoiy-iqtisodiy vaziyatini yaxshilashga yo‘naltirilgan loyihalar to‘plami ma‘qullandi.

Yirik sanoat korxonalarida vakillarimizni tayinlash bo‘yicha ham tizimli ishlar amalga oshirilyapti, ya‘ni atrof-muhitga ta‘sir bo‘yicha I va II toifaga mansub 593 korxonada vakillarimiz ish boshladi. Qolaversa, 760 dan ortiq korxonalar faoliyati o‘rganildi. Tanishuvlar jarayonida ularning atrof-muhitga salbiy ta‘sirini kamaytirish, ilg‘or texnologiyalarni ishlab chiqarishga keng tatbiq etish yuzasidan zarur tavsiyalar berildi.

Aholining ekologik madaniyatini yuksaltirish, jumladan, yosh avlod ongida ona tabiatni asrab-avaylash, unga daxldorlik hissini kuchaytirish bo‘yicha ham muayyan ishlar ro‘yobga chiqarildi. Ekoharakat va uning deputatlari guruhi tegishli vazirlik hamda idoralar hamkorligida yosh avlodning ekologik savodxonligini oshirish, ekologik ta‘lim va tarbiya jarayonini samarali tashkil etishga qaratilgan O‘zbekiston Respublikasining “Ekologik ta‘lim konsepsiyasi”, uni amalga oshirish bo‘yicha “Yo‘l xaritasi” hamda Vazirlar Mahkamasi qaroriloyihalari ishlab chiqilib, hukumatga taqdim etildi.

Respublikamizning 7ta hududida Oliy Majlis huzuridagi Nodavlat notijorat tashkilotlarini va fuqarolik jamiyatining boshqa institutlarini qo‘llab-quvvatlash Jamoat fondi tomonidan ajratilgan ijtimoiy buyurtma doirasida aholining ekologik madaniyatini oshirish, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish, ularni atrof-muhitni muhofaza qilish ishlariga jalb etishga qaratilgan 350 dan ortiq targ‘ibot bannerlari o‘rnatildi. Yoshlarning ekologik madaniyatini yuksaltirishga qaratilgan ma‘ruzalar to‘plami va boshqa targ‘ibot materiallari tayyorlandi. Shuningdek, suv, chiqindi muammolariga bag‘ishlangan videoroliklar tayyorlanib, markaziy telekanallarda namoyish etilmoqda.

Umuman olganda, O‘zbekiston ekologik harakati oldida turgan dolzarb vazifalardan kelib chiqib, deputatlar guruhi bilan hamkorlikda o‘tgan bir yil davomida respublikamizning barcha hududida 111300 dan ortiq faollar ishtirok etgan 2500 ga yaqin amaliy-tahliliy tadbirlar o‘tkazildi. O‘tgan davrda 3911 xonadonga kirilib, 10701 nafar fuqaro bilan muloqot o‘tkazildi. Natijada aholi tomonidan ko‘tarilgan 1100 dan ortiq muammolarning aksariyat qismi mahalliy davlat hokimiyati organlari bilan joyida hal etildi.

O‘zbekiston ekologik harakati tomonidan chiqindilarni qayta ishlash jarayoniga chet el investitsiyalarini jalb etish masalasiga ham katta e‘tibor berilmoqda. Xususan, “SEMAK Equipment’s and Technology” MCHJ bilan hamkorlik memorandumini imzolandi. Unga muvofiq, Jizzax viloyatida investitsiya qiymati 400 ming AQSH dollariga yaqin, yiliga 25 ming tonna chiqindini qayta

ishlaydigan korxona quriladi. Hozirgi paytda bunyodkorlik ishlari jadal olib borilyapti.

Erishilgan ushbu yutuqlar o'zimizniki. Oldimizda esa hali vazifalar ko'p. Ekologik ta'lim-tarbiyani rivojlantirishga qaratilgan "Ekologik ta'lim konsepsiyasi"ning qabul qilinishini jadallashtirish, chiqindilar bilan bog'liq ishlarni amalga oshirish bo'yicha huquqbuzarliklar uchun javobgarlikni yanada kuchaytirishni nazarda tutuvchi "O'zbekiston Respublikasining Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksiga o'zgartish va qo'shimchalar kiritish haqida"gi, suv zaxiralarini muhofaza qilish, suv iste'moli, suvlarning davlat hisobotini yuritish, suv xo'jaligi inshootlariga zarar yetkazganlik uchun jismoniy va yuridik shaxslar mas'uliyatini oshirish bo'yicha qonun loyihalarini ishlab chiqish shular sirasidandir. Bundan tashqari, Orol muammosining salbiy ta'sirlarini bartaraf etish, hudud aholisining yashash sharoitini yanada yaxshilash, bu boradagi mavjud kamchiliklarni xalqaro hamjamiyat va hamkor davlatlar moliyaviy ko'magini jalb etgan holda hal etish istiqboldagi faoliyatimizda muhim yo'nalishlar hisoblanadi.

Ko'rinib turibdiki, oldimizda turgan vazifalar nihoyatda zalvorli. Ularni muvaffaqiyatli tarzda amalga oshirish har birimizdan bor bilim va mahoratimizni ishga solishni, yanayam aniqroq aytadigan bo'lsak, Vatanimiz taraqqiyoti yo'lida yonib yashashni talab etadi. Ana shunda xalqimizning bizga bildirgan ishonchini ma'lum darajada oqlagan bo'lamiz.

Foydalanilgan manbalar va adabiyotlar ro'yxati

1. Yu.Sh.Shodimetov Sog'lom turmush tarzi: ijtimoiy-gigiyenik va ekologik muammolar. - T.: Ibn Sino, 2021.31-b
2. B.Ziyomammedov Ekologiya va ma'naviyat. - T.: Mehnat, 2022.43-b
3. Sh.T.Otaboyev Inson va biosfera. - T.: O'qituvchi, 2021. 135-b.
4. A.S.To'xtayev Ekologiya asoslari va tabiatni muhofaza qilish. - Toshkent: O'qituvchi, 1994.27-28-b.
5. Alimov T L Rafikov AA Ekologiya xatolik saboqlari -T.: 1991.61-b.
6. Shodimetov Yu Ijtimoiy ekologiyaga kirish. -T.: 2020.120-121-b
7. Ergashev A. Ergashev T. Ekologiya, biosfera va tabiatni muxofaza qilish. Toshkent "yangi asr avlodi" 2022.58-b

